

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	Fakulta sociálních studií
Fakulta	Sociální psychologie
Obor řízení	PhDr. Bc. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.
Uchazeč	Psychologický ústav AV ČR; Fakulta humanitních studií
Pracoviště uchazeče	Univerzity Karlovy v Praze; Cyrilometodějská teologická fakulta
	Univerzity Palackého v Olomouci
Habilitační práce (název)	<i>Emoce v kontextu sociálních a biologických determinant</i>
Oponent	Prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.
Pracoviště oponenta	Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých
	Budějovicích

Text posudku

Předložená habilitační práce je souborem šesti již publikovaných studií v renomovaných časopisech, které jsou tematicky provázané problematikou emocí nahlíženou konceptuálně, sociálně psychologicky a v závěru pak i fyziologicky. Není snadné posuzovat práce, které již byly posouzeny recenzenty v redakčním procesu. Sama akceptace k publikování svědčí o tom, že studie mají vysokou kvalitu a jsou pro obor přínosem.

Pokusím se tedy zaměřit se na to, nakolik habilitační práce dokládá vědeckou erudici autorky v míře očekávané pro habilitaci. Na rozdíl od logického řazení studií nabídnutého autorkou, které vychází od teoretických studií k empirickým, volím pohled chronologický, pro účely posouzení vědeckého zrání autorky po mém soudu užitečnější.

Habilitační práce je výsledkem a dokladem několikaleté práce autorky v oblasti zkoumání emocí. První studie byla publikována v roce 2013, ta však již byla shrnutím předchozího výzkumu a výsledkem spolupráce s významným odborníkem v oblasti sociálně psychologického výzkumu emocí (studie č. 3, otištěná v Československé psychologii).

Následovala práce, která ještě více oslovila domácí odbornou veřejnost, protože se zaměřila na populaci českých a slovenských studentů a komparovala jejich prožívání a vyjadřování emocí (studie č. 4, otištěná v Československé psychologii v r. 2013).

Poté se autorka věnovala konceptuálním otázkám, zejména se pokusila pro domácí odbornou veřejnost otevřít otázku přesnějšího vymezení afektu (studie č. 1, otištěná v Československé psychologii v r. 2014). Pro českou odbornou veřejnost autorka později nabídla i teoretické shrnutí svých dosavadních výzkumných paradigmat – sociokulturních a fyziologických souvislostí vývoje regulace emocí (studie č. 2, otištěná v Československé psychologii v r. 2016).

Všechny výše uvedené studie považuji za velmi významný příspěvek česky psané literatuře o emocích.

Další dvě práce, které autorka zahrnula do svého výběru prací, jsou publikace zahraniční. Individuální a skupinové afektivní procesy posádky simulovaného letu na Mars jsou tématem

první studie (studie č. 5, otištěné v Acta Astronautica v r. 2014). Autorka se v ní zabývá prožíváním a vyjadřováním emocí v malé dlouhodobě izolované skupině s jasně definovanými cíli pod silným vnějším monitoringem. Na svých datech ukazuje potřebu intenzivněji a detailněji se zabývat pozitivními emocemi a náladami a jejich změnami, zejména v situaci silné regulace emocí negativních. V diskusi této studie autorka přesvědčivě ukázala svůj rozhled v problematice emocí, když zvažuje a anticipuje nejružnější problémy, s nimiž se kosmonauti při poznávání a monitorování vlastního emočního prožívání mohou v situaci skutečného pobytu v kosmu setkávat.

Druhá v zahraničí publikovaná studie (studie č. 6, otištěná v International Journal of Psychophysiology v r. 2017) se zabývá porovnáním prožitkové a fyziologické odezvy mužů a žen na emoce vzbuzující obrazový materiál. Opět jako v předchozím případě oceňuji velmi fundovanou diskusi výsledků. Autorka v ní upozorňuje na metodologické obtíže, jimž zkoumání emocí čelí, a to je na jedné straně potřeba triangulovat data o emočních stavech a straně druhé nemožnost synchronizovat respondentní a operantní (v daném případě fyziologická) data.

Domnívám se, že už nyní po zběžném zhodnocení habilitační práce jako celku mohu napsat, že předložený soupis prací je přesvědčivým svědectvím o takové úrovni vědecké práce autorky, která opravňuje k habilitaci.

Oceňuji autorčinu volbu věnovat se systematicky zvolenému tématu emocí, které postupně zkoumala z různých hledisek. Postupné rozšiřování a posouvání dílčích témat, která výzkumně a publikačně zpracovávala, považuji za doklad její výzkumné zralosti. Pro autorku to znamenalo mj. pustit se do práce na tématech, kde se nebylo možné opřít o domácí výzkumnou tradici. Autorka navíc v předloženém souboru prací dokládá postupné vytváření své výzkumné školy, kdy se obklopuje spolupracovníky, kteří postupně vytvářejí širší mezioborový tým s širokým tematickým záběrem.

Ráda bych se nyní zastavila u některých dílčích otázek, které habilitační práce dr. Poláčkové Šolcové může vzbudit (nebo alespoň u mne vzbudila) a které mohou být i námětem případné diskuse.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce ovšem uvádím bez nároku na to, aby se autorka v diskusi vyjadřovala ke všem uvedeným:

1. Autorka se na různých místech různě vyjadřuje k míře pozornosti, jež je studiu emocí a afektivních jevů obecně v současné psychologii věnována (str. 5 – velmi málo oproti kognici; str. 8 – nesmírně časté téma). Jaké je tedy její přetrvávající mínění a jak vůbec nahlíží vztah afektivních jevů a kognice – konceptuálně (např. její pohled na psychologický konstrukcionismus, např. Lindquist a kol., 2012, 2014) a výzkumně (může výzkum určitých kognitivních procesů napomoci rozvoji zkoumání efektivních jevů, či naopak?)
2. Jaká změna v konceptualizaci emocí ve výuce je podle autorčina názoru nezbytná pro to, aby mohlo perspektivně dojít k významným pokrokům ve zkoumání a chápání emocí?
3. U studie 2 mne zaujal vývojový pohled na temperamentové faktory. Mohlo by být obohacením rozpravy před vědeckou radou, kdyby se autorka v diskusi vyjádřila ke Kaganově pojetí vývojových změn a případně i k hypotéze rozdílné citlivosti (Belsky a kolegové).

4. Poslední otázka se týká metodologických paradigmat ve výzkumu afektivních jevů: může se autorka na základě svých dosavadních zkušeností zamyslet nad možnostmi budoucích pokroků k překonání onoho „rozpojení“ prožitkových (seberefektivně reportovaných) dat a dat „objektivních“ (operantních), jako např. dat fyziologických, pozorovaného chování atd.?

Závěr

Habilitační práce Ivy Poláckové Šolcové *“Emoce v kontextu sociálních a biologických determinant”* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Sociální psychologie.

V Českých Budějovicích, dne 16.1.2017

podpis